

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Президент Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор
А. Луцький
2025 р.

ВИСНОВОК

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Балагури Миколи Володимировича на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право; тема затверджена Вченою радою Університету Короля Данила 28 жовтня 2021 р., протокол № 3.

Правові підстави видачі висновку:

На підставі заяви аспіранта Балагури Миколи Володимировича (далі – здобувач), який виконав акредитовану освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право в Закладі вищої освіти “Університет Короля Данила” (далі – Університет), про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також поданої дисертації, копій наукових публікацій, довідки про виконання освітньо-наукової програми та висновку наукового керівника, відповідно до пункту 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), структурним підрозділом Університету, що виконує освітньо-наукову програму за спеціальністю 081 Право та здійснив підготовку здобувача – кафедрою права та публічного управління (далі – кафедра), з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації 24.02.2025 було проведено засідання, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення.

Витяг

**з протоколу засідання кафедри права та публічного управління
Університету від 24.02.2025, на якому відбулася публічна презентація
здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення**

Присутні:

Пташник Олександра Іванівна – кандидат соціологічних наук, доцент, завідувач кафедри (головуюча на засіданні кафедри);

Луцький Мирослав Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Криховецький Іван Зеновійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Зварич Роман Васильович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Луцький Андрій Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Короед Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Луцький Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри (науковий керівник);

Андрухів Олег Ігорович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;

Ходак Світлана Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри;

Огерук Ігор Степанович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри;

Жукевич Ігор Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

Репецький Сергій Петрович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри.

Порядок денний: публічна презентація здобувачем Балагурою Миколою Володимировичем дисертації на тему “Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів” на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Слухали: здобувача Балагуру М.В. про результати виконаного ним дисертаційного дослідження. У своїй доповіді аспірант чітко обґрунтував наукову та практичну актуальність обраної теми, визначив мету, ключові задачі, об’єкт, предмет і методи дослідження. Доповідач детально описав структуру роботи та основні її положення, розкрив новизну, теоретичне та практичне значення представленої дисертації. Здобувач акцентував увагу на наступних моментах свого дослідження.

Дисертація зосереджена на обґрунтуванні основних тенденцій та протиріч у розвитку ролі правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів сучасної української держави.

Тема характеризується актуальністю, оскільки з огляду на глобалізаційні процеси та стрімкі соціальні трансформації, дослідження впливу правових механізмів на посилення демократичних інститутів є надзвичайно важливим. Сучасне політичне середовище характеризується численними викликами, що вимагають гнучких та дієвих управлінських рішень, здатних оперативно

адаптуватися до нових реалій. Таким чином, аналіз цих механізмів з теоретичної та практичної перспектив є важливим кроком для вдосконалення демократичних процесів і підвищення їх ефективності. Попри поступове наближення України до європейських стандартів, її політична система досі стикається з інституційними, економічними та культурними перешкодами, що негативно позначаються на прозорості, підзвітності та справедливості управлінських процесів. Актуальність цього дослідження обумовлена необхідністю глибокого розуміння того, як правові норми та інституційні механізми створюють фундамент для стабільного функціонування демократичних процесів у сучасному суспільстві.

Дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри права Закладу вищої освіти “Університет Короля Данила” за напрямками “Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)” (державний реєстраційний номер 0116U002342) та “Закономірності розвитку і функціонування правової держави” (державний реєстраційний номер 0111U006673).

Метою роботи є всебічний аналіз основних тенденцій та протиріч у розвитку ролі правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів сучасної української держави, з одночасним обґрунтуванням необхідності та можливості переходу України до нового етапу конституційної реформи.

Об’єктом дослідження є демократичні інститути, які формують основу політичної системи, забезпечують функціонування державної влади та сприяють захисту прав і свобод громадян.

Предметом дослідження є особливості застосування правових механізмів для зміцнення демократичних інститутів, зокрема, їх вплив на забезпечення підзвітності, прозорості та захист прав і свобод громадян, а також ефективність реалізації законодавчих та контрольних процесів у сучасній системі управління державою. Методологія дослідження передбачає використання комплексного підходу, який поєднує різноманітні методи та підходи для глибокого аналізу та розуміння проблематики демократичних інститутів, їх ролі в розвитку правової системи та забезпеченні основних демократичних цінностей, зокрема: історико-правовий, функціональний, ціннісно-правовий, метод концептуального аналізу, нормативно-правовий метод, соціально-правовий, порівняльно-правовий, прогностично-моделюючий та метод узагальнення.

Практичне значення полягає в тому, що сформульовані в дослідженні положення, висновки та авторські пропозиції можуть бути використані для розробки нормативно-правових актів, удосконалення механізмів державного управління, підвищення рівня правової культури суспільства та впровадження більш прозорих і ефективних інструментів реалізації демократичних принципів. Крім того, результати дослідження можуть стати основою для наукових дискусій, навчальних програм у сфері права та рекомендацій щодо вдосконалення правової політики держави. Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права» (акт впровадження від 02.09.2024); науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку

Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері (довідка про впровадження від 03.09.2024).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формулюванні теоретико-правового підходу до оцінки ефективності правових механізмів у контексті забезпечення прозорості, підзвітності та дотримання принципу верховенства права в діяльності демократичних інститутів. Запропоновані положення дозволяють не лише глибше зрозуміти механізми функціонування демократичних інституцій, а й удосконалити підходи до їх реформування для підвищення ефективності управління та зміцнення довіри громадян до державних органів.

У дисертації надано ряд нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення. Зокрема, розширено розуміння підходу до заохочувальних норм, який вбачає їх не тільки як механізм правового регулювання, але й як інструмент соціальної інтеграції та демократизації суспільства. Зокрема, акцент робиться на їхній ролі у децентралізації управління, що дозволяє більш ефективно враховувати потреби різних соціальних груп і сприяти рівному доступу до стимулів. Окрім того, пропонується розглядати заохочувальні норми як механізм реабілітації осіб, які допустили правові порушення, що забезпечує гуманізацію правової системи. Важливим аспектом є ідея використання матеріальних та нематеріальних стимулів як засобу підвищення рівня правової культури та громадянської активності, що у перспективі зміцнює соціальну згуртованість і довіру до державних інститутів. Обґрунтовано впровадження інтегрованої стратегії реформ, що базується на системному та послідовному підході, який передбачає чітке визначення довгострокових цілей і поетапне впровадження змін для досягнення синергії управлінських процесів у всіх сферах діяльності демократичних інститутів. По-перше, стратегічне планування, яке полягає у формуванні детального плану реформ з урахуванням міжнародного досвіду та встановленні ключових орієнтирів і проміжних етапів, що сприяють системності та узгодженості процесу. По-друге, створення і вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує процес реформ із забезпеченням високого рівня прозорості та підзвітності. По-третє, впровадження системи постійного моніторингу та оцінки результатів, що дозволяє оперативно коригувати курс реформ. Додатково, формування спеціалізованих робочих груп забезпечує створення команд експертів, здатних швидко реагувати на виклики та адаптувати стратегію до змінних умов, а використання сучасних технологій, зокрема автоматизації процесів управління та комунікації, підвищує ефективність і прозорість впровадження реформ. Акцентується взаємозв'язок між рівнем правової культури громадян та ефективним функціонуванням демократичних інститутів, що дозволяє розглядати правову культуру не лише як пасивне відображення правової реальності, а й як динамічний фактор, який сприяє становленню та зміцненню демократичного правопорядку. Доведено, що високий рівень правової культури формує відповідальне громадянське суспільство, посилює соціальну довіру до державних інституцій та сприяє більш активній громадянській участі у процесах прийняття рішень.

Основними науковими результатами роботи є такі положення:

1. Аналізуючи розвиток політичних інститутів, закріплення демократичних норм на різних рівнях влади, демократизацію соціальних відносин, взаємодію громадянського суспільства та держави, зростання електорату і активності населення, а також удосконалення політичних партій і громадських організацій, вважаємо, можна умовно поділити на кілька етапів. Перший етап – це етап окремих демократичних інститутів, коли вперше з'явилися елементи громадського самоврядування в родових і племінних громадах. Другий етап – етап становлення демократичних міст-держав, що можна пов'язати з розвитком поліса в Давній Греції та Римській республіці, де народна участь у прийнятті рішень була важливим елементом управління. Третій етап – це період формування демократичних комун та появи держав-націй, зокрема у середньовічній Візантії та Європі, що стало основою для подальшого розвитку сучасних національних держав. Четвертий етап – етап переважання демократичних держав-націй, коли демократичні інститути вже знаходять своє закріплення в законодавчих актах та практиках управління, зокрема в період великих соціальних і політичних змін. П'ятий етап – це сучасний етап всесвітньої демократії, який характеризується глобальним поширенням демократичних принципів і впровадженням міжнародних стандартів демократії у правовій системі. На нашу думку, еволюція поняття «демократичні інститути» у правовій науці відображає такий історичний розвиток: від окремих елементів організації влади до комплексного механізму, який включає систему норм, гарантій підзвітності, прозорості та активної участі громадян. Сучасне розуміння демократичних інститутів охоплює як історичну спадщину, так і сучасні виклики демократизації, що сприяє подальшому розвитку правових систем у глобальному масштабі. У ході дослідження змісту демократичних інститутів нами визначено основні характеристики, що відрізняють їх від інших форм організації влади. Ці особливості базуються на сукупності взаємопов'язаних принципів і механізмів, які забезпечують ефективне функціонування демократичної системи та захист прав людини. По-перше, народний суверенітет передбачає, що влада походить від народу, який активно бере участь у її формуванні через вибори та механізми прямої демократії. По-друге, розподіл влади реалізується через систему поділу на законодавчу, виконавчу та судову гілки, що запобігає узурпації влади однією особою чи групою осіб. По-третє, принцип верховенства права гарантує, що закон має найвищу силу, а всі державні органи та посадові особи зобов'язані діяти в його межах. Крім того, політичний плюралізм забезпечує конкурентне середовище для політичних партій, громадських об'єднань та засобів масової інформації, сприяючи різноманітності думок і свободі висловлення. Гарантії прав і свобод людини реалізуються через інституційне забезпечення, яке включає незалежну судову систему, міжнародні правові механізми та демократичні процедури, що захищають індивідуальні права. Відповідальність влади перед суспільством підтверджується наявністю ефективних механізмів підзвітності, громадського контролю та незалежних засобів масової інформації, що дозволяють контролювати діяльність владних структур. Нарешті, децентралізація управління забезпечує передачу значної частини повноважень

місцевому самоврядуванню, що сприяє ефективному розподілу ресурсів і більш адаптивному реагуванню на потреби громад.

2. Досліджуючи основні функціональні особливості демократичних інститутів, ми підкреслюємо їхню ключову роль у забезпеченні правопорядку, політичної стабільності та соціальної справедливості. Вони гарантують дотримання принципу верховенства права, запобігають зловживанням владою та сприяють прозорості державних рішень. Регулярні вибори, громадський контроль і розподіл владних повноважень формують умови для стабільності в політичній системі та мирного розв'язання конфліктів. Соціальна справедливість реалізується через рівні права та можливості для всіх громадян, що досягається завдяки децентралізації влади та ефективному механізму представництва. У сучасному світі важливо не лише формально закріпити демократичні принципи, а й забезпечити їх реальне функціонування. Лише так можна досягти справжньої взаємодії держави та громадян, що гарантуватиме сталий розвиток суспільства.

3. У роботі ми аналізуємо роль правової культури у формуванні демократичної держави крізь наукові підходи до її осмислення. З позиції антропологічного підходу вона охоплює всі аспекти правового життя суспільства, сприяючи формуванню громадянської свідомості та усвідомленню прав і обов'язків, що є основою демократичного врядування. Соціологічний підхід розглядає правову культуру як характеристику правового буття як суспільства загалом, так і кожної особистості, підкреслюючи її вплив на рівень правової обізнаності та громадянську активність. Філософський підхід пов'язує правову культуру з духовним розвитком і правовим прогресом, акцентуючи увагу на формуванні цінностей і світогляду, які зміцнюють демократичні засади суспільства. Комунікативно-знаковий підхід визначає правову культуру як систему норм, регулятивів і знань, що передаються через спеціальні знакові системи, забезпечуючи збереження та поширення демократичних цінностей у суспільстві.

4. У межах роботи аналізуються цінності правової політики через її фундаментальні принципи: верховенство права, справедливість, рівність, свободу та правову відповідальність. Верховенство права забезпечує стабільність правового порядку, дотримання законів та передбачуваність правової системи, що зміцнює довіру до державних інститутів. Справедливість як головна мета правової політики враховує соціальну й ідеологічну багатоманітність, забезпечуючи баланс між правами й обов'язками громадян, рівний доступ до правосуддя та захист від свавілля. Принцип рівності гарантує рівні правові можливості для всіх громадян незалежно від їхнього статусу, сприяючи рівному доступу до ресурсів та правового захисту. Свобода є основою громадянського суспільства, що включає як право на вільне волевиявлення, так і механізми його реалізації та захисту. Водночас правова відповідальність забезпечує гармонію між правами та обов'язками, сприяючи ефективності правової системи через обов'язкове дотримання норм і передбачені санкції за їх порушення. Утілення цих принципів є фундаментом для розвитку демократичних інститутів, здатних адаптуватися до сучасних викликів. На нашу думку, їх дієвість залежить не лише від нормативного закріплення, а й від рівня правової свідомості громадян, утвердження культури дотримання законів і підзвітності влади. Ключову роль у цьому процесі відіграє співпраця між

державними інституціями та громадянським суспільством, оскільки саме їхня взаємодія забезпечує реальну імплементацію правових засад у суспільне життя.

5. Норми права являють собою легально закріплені, розраховані на багаторазове застосування загальнообов'язкові встановлення, правила, моделі та стандарти поведінки, які спрямовані на регулювання громадських відносин. Вони характеризуються легальною фіксованістю, потенційною санкціонованістю державою та загальнообов'язковістю, що дозволяє ефективно відмежовувати їх від індивідуальних державних розпоряджень. Регулятори виступають механізмами впливу, що забезпечують дотримання цих норм, сприяючи регулюванню соціальних відносин за допомогою правових та інституційних інструментів, зокрема, державних санкцій, стимулів і контрольних механізмів, які корегують поведінку суб'єктів суспільства для підтримання правопорядку та політичної стабільності. У контексті демократичних інститутів, відзначаємо, що ці поняття формують фундамент правової держави, адже норми права встановлюють базову правову рамку, яка гарантує дотримання принципів верховенства права, справедливості, рівності та свободи, забезпечуючи прозорість і підзвітність влади, а регулятори сприяють ефективному впровадженню цих норм, підтримуючи належний баланс між державною владою та правами громадян.

6. Аналізуючи особливості заохочувальних норм, у дослідженні нами відзначено їх важливу роль у зміцненні демократії, оскільки вони стимулюють дотримання правових принципів і сприяють формуванню активної громадянської позиції. Їхня дія у приватному та публічному праві дозволяє забезпечити рівний доступ до заохочень для всіх учасників правовідносин, що є основою справедливості та рівності перед законом – ключових демократичних цінностей. Стимулювання законослухняної поведінки підвищує рівень правової культури в суспільстві та формує довіру до державних інституцій. Відзначення понаднормативної активності мотивує громадян до прояву ініціативи та відповідальності, що посилює громадянську участь у демократичних процесах. Ініціатива впровадження заохочувальних норм різними суб'єктами сприяє децентралізації влади, дозволяючи враховувати інтереси різних груп населення. Матеріальні й нематеріальні форми винагороди формують позитивну мотивацію, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості та солідарності. Гнучкість застосування норм у громадському праві дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожного громадянина, що відповідає принципам гуманізму та справедливості. Застосування таких норм до осіб, які прагнуть виправити свої помилки, дає змогу інтегрувати їх у правове суспільство, що зменшує рівень соціальної напруги та підтримує ідеї реабілітації та рівності можливостей. У сукупності ці особливості сприяють зміцненню демократичної держави, створюючи умови для справедливого, ефективного та гуманного правового регулювання.

7. Важливим моментом дослідження є аргументація, що форми та методи правового виховання є ключовими засобами розвитку демократичних цінностей та формування активної громадянської позиції. Серед основних форм правового виховання ми виділяємо проведення лекцій, семінарів та тренінгів, які сприяють ознайомленню населення з правовими знаннями, а також правову роботу,

пов'язану з участю громадян у державних ініціативах. Пропаганда права через засоби масової інформації, соціальні мережі та інтернет-ресурси є важливою формою для інформування громадян про правові норми. Не менш важливим інструментом є використання художньої літератури, яка сприяє поширенню правових ідей і цінностей. Щодо методів правового виховання, вважаємо за необхідне підкреслити значення переконання, що впливає на свідомість громадян через аргументацію правових норм, а також заохочення, яке стимулює правомірну поведінку за допомогою нагород і пільг. Попередження вказує на можливі правові наслідки порушень, а примус застосовується через юридичні заходи для відновлення правопорядку. Одним із важливих методів є правове просвітництво, яке допомагає підвищувати рівень правової культури серед населення, сприяючи формуванню свідомого ставлення до закону та зміцненню правової держави.

8. Ключові напрями правової політики України щодо розвитку демократичних інститутів та їх ефективність у забезпеченні прав людини й дотриманні демократичних цінностей охоплюють, на нашу думку, кілька важливих сфер, кожна з яких має свої досягнення та виклики. Одним із головних напрямів є зміцнення верховенства права, що передбачає реформування судової системи, забезпечення незалежності суддів, створення антикорупційних механізмів та спрощення доступу до правосуддя. Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування спрямовані на розширення повноважень місцевих органів влади, фінансову автономію громад та створення умов для громадської участі у прийнятті рішень. Антикорупційна політика України зосереджена на діяльності спеціалізованих органів, впровадженні електронного декларування та підвищенні прозорості державних закупівель. Захист прав людини та громадянських свобод здійснюється через адаптацію законодавства до міжнародних стандартів, гарантії свободи слова, права на мирні зібрання, а також підтримку внутрішньо переміщених осіб і національних меншин. Удосконалення виборчого процесу передбачає перехід до пропорційної виборчої системи, забезпечення прозорості виборів і запобігання політичній корупції. Нами підкреслено, що основні виклики сьогодення пов'язані з забезпеченням прозорості судової системи, ефективною боротьбою з корупцією, гарантуванням захисту прав людини та дотриманням чесності виборчого процесу. Незважаючи на поступове наближення України до європейських стандартів, для успішної реалізації реформ потрібен системний і послідовний підхід. Такий підхід передбачає комплексне вирішення проблем, яке включає проєктивне планування, координацію дій на всіх рівнях управління та моніторинг результатів, що дозволяє забезпечити тривалий прогрес в інтеграційних процесах, а також стабільне впровадження реформ. Згідно нашого трактування, даний підхід вимагає гармонійного поєднання політичної волі, науково обґрунтованих рішень та ефективних механізмів контролю, що дозволяють досягти довготривалих і сталих результатів в умовах міжнародного співробітництва.

9. Важливим аспектом дослідження є встановлення чинників, що перешкоджають ефективній реалізації заохочувальних норм у демократичних процесах. Зокрема, до них ми відносимо, – інституційні, законодавчі та культурні

бар'єри. По-перше, слабкість інституційного контролю та низький рівень прозорості органів державної влади ускладнюють моніторинг застосування заохочувальних заходів, що призводить до нерівномірного їх впровадження. По-друге, неузгодженість законодавства та відсутність чітких, скоординованих механізмів управління знижують можливість повноцінного використання потенціалу цих норм. По-третє, корупційні явища і бюрократичні перепони, а також недостатній рівень правової культури серед суб'єктів суспільства, створюють додаткові перешкоди для стимулювання законопослушної та соціально активної поведінки. Ці фактори, поряд із низькою залученістю громадян до процесів прийняття рішень, значно впливають на якість демократичного управління та розвиток правової держави.

10. У дослідженні ми виокремлюємо кілька важливих аспектів правових механізмів, що використовуються в інших країнах. Зокрема, прагнення слугувати прикладом, проте реальна ефективність у вирішенні соціальних проблем часто залишає бажати кращого. Система розподілу влади, яка забезпечує стримування і противаги, запобігає узурпації, але одночасно уповільнює процес прийняття рішень, що може негативно впливати на оперативне реагування на кризові ситуації. Крім того, навіть наявність плюралізму, незалежних ЗМІ, активного громадянського суспільства та незалежної судової влади не завжди гарантує вирішення нагальних проблем, якщо політична культура та рівень довіри до державних інституцій залишаються низькими. Важливими факторами є також економічна стабільність і соціальні реформи, які, хоч і сприяють підвищенню рівня життя, можуть водночас поглиблювати регіональні дисбаланси та соціальну нерівність. Зовнішньополітичні чинники, такі як інтеграція з ЄС і членство в НАТО, мають стабілізуючий вплив, але вимагають від країн регіону високої адаптивності та постійного розвитку внутрішніх демократичних механізмів. Таким чином, спільною рисою є необхідність гармонійного поєднання ефективного державного управління, високої політичної культури та активної участі громадян для забезпечення стабільності та розвитку демократичних процесів.

Після закінчення доповіді здобувача, присутніми були поставлені наступні питання:

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького А.І.: Скажіть будь ласка, як змінилися демократичні інститути від класичних до сучасних моделей, і в чому полягають їхні основні відмінності?

Відповідь здобувача: Демократичні інститути еволюціонували від класичних моделей, заснованих на безпосередній участі громадян (як у давньогрецьких полісах), до сучасних представницьких демократій із розвиненою системою поділу влади, механізмами правового регулювання та захисту прав людини. Ключові відмінності полягають у зміні форми участі громадян (від прямих зборів до виборних органів), розширенні прав і свобод для всіх верств населення, запровадженні чітких механізмів стримувань і противаг, а також використанні цифрових технологій для забезпечення ефективного демократичного управління.

Запитання доктора юридичних наук, професора Зварича Р.В.: У межах підрозділу 1.2 Ви досліджуєте функціональне значення демократичних інститутів. У який спосіб демократичні інститути впливають на підтримку

політичної стабільності та запобігання кризовим явищам у державі? Обґрунтуйте таке твердження.

Відповідь здобувача: Демократичні інститути підтримують політичну стабільність через механізми стримувань і противаг, прозорі вибори, незалежні суди та дієві парламентські процедури. Вони забезпечують громадський контроль, діалог між владою та суспільством, а також сприяють мирному врегулюванню конфліктів, запобігаючи авторитарним тенденціям і політичним кризам.

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького М.І.: Обґрунтуйте будь ласка, у який спосіб заохочувальні норми можуть стимулювати громадянську активність і сприяти формуванню правової культури в демократичних державах?

Відповідь здобувача: Високий рівень правової обізнаності громадян сприяє усвідомленню своїх прав і обов'язків, забезпечує рівний доступ до правових ресурсів і зменшує випадки порушення законів, що є основою для реалізації принципів соціальної справедливості. Наприклад, обізнані виборці знають свої права, розуміють важливість голосування та вплив виборів на суспільний розвиток.

Запитання доктора юридичних наук, професора Короєда С.О.: Як різні форми правового виховання (лекції, тренінги, цифрові платформи) сприяють засвоєнню демократичних цінностей?

Відповідь здобувача: Форми правового виховання сприяють засвоєнню демократичних цінностей завдяки поєднанню теоретичних знань і практичного досвіду. Лекції забезпечують базове розуміння прав та свобод, тренінги формують навички правозахисної діяльності, а цифрові платформи надають доступ до інтерактивного навчання та моделювання реальних правових ситуацій. Це сприяє розвитку правової культури, відповідальності та активної громадянської позиції.

Запитання доктора юридичних наук, професора Андрухів О.І.: Назвіть будь ласка, які основні юридичні та адміністративні бар'єри у впровадженні заохочувальних норм у демократичних процесах?

Відповідь здобувача: Основними юридичними та адміністративними бар'єрами у впровадженні заохочувальних норм у демократичних процесах є недосконалість законодавства, що включає правові колізії та відсутність чітких механізмів реалізації, а також бюрократичні перепони, які ускладнюють доступ громадян до заохочувальних ініціатив. Додатковими викликами є неефективний контроль і моніторинг, що призводить до відсутності відповідальності за невиконання норм, корупційні ризики, які знижують ефективність демократичних стимулів, та низька правова обізнаність громадян, що обмежує їхню участь у процесах. Подолання цих проблем вимагає удосконалення законодавчої бази, цифровізації адміністративних процедур, посилення громадського контролю та підвищення рівня правової культури населення.

Після відповідей здобувача на запитання, слово для висновку було надано науковому керівнику – доктору юридичних наук, професору, професору кафедри Луцькому Роману Петровичу, який зазначив, що у процесі роботи над дисертацією, Балагура М.В. продемонстрував ґрунтовні знання з теорії та історії держави і права, спеціалізованих дисциплін, соціології та філософії права, а також основ міжнародного та європейського законодавства. Він проявив творчий

підхід, вільно володіє сучасними методами наукових досліджень, що свідчить про високий науковий рівень, аналітичні здібності та вміння систематизувати й узагальнювати теоретичні та практичні матеріали. Автор вирізняється відповідальністю, професіоналізмом і старанним ставленням до роботи, ретельно врахував усі зауваження наукового керівника та ефективно їх реалізував. Результати дослідження, викладені в дисертації, є надзвичайно актуальними та мають як теоретичну, так і практичну цінність. Отримані висновки підтверджують правильність вибраної методології, повне виконання поставлених завдань і досягнення мети дослідження. Опубліковані наукові праці містять основні положення і результати дослідження, а робота оформлена відповідно до встановлених вимог. За складом наукової новизни, рівнем обґрунтованості та достовірності одержаних результатів, їх теоретичною і практичною цінністю дисертація Балагури Миколи Володимировича на тему “Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів” відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, і тому заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Здобувач виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план, а його дисертація готова до захисту.

Далі слово було надано рецензентам:

Рецензент – Зварич Роман Васильович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри відмітив, що здобувач поставив перед собою мету здійснити всебічний аналіз основних тенденцій та протиріч у розвитку ролі правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів сучасної української держави, з одночасним обґрунтуванням необхідності та можливості переходу України до нового етапу конституційної реформи. Аналіз роботи свідчить, що автор справився із поставленою метою. Структура дисертації є логічно побудованою, оскільки надала можливість здобувачеві системно розглянути ключові, дискусійні питання, що ввійшли до предмета дисертаційного дослідження та досягти поставлених завдань. Розділ перший присвячений теоретико-методологічним засадам правових механізмів, спрямованих на зміцнення демократичних інститутів. У розділі другому досліджуються структура та функції правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів. Розділ третій присвячений практичним аспектам впровадження правових механізмів, спрямованих на посилення демократичних інститутів. Аналіз змісту публікацій, основного тексту дисертації і узагальнювальних висновків переконує, що автором здійснено корисне для юридичної науки, навчальних потреб, практичної юридичної діяльності наукове дослідження. Таким чином, ознайомлення з дисертацією Балагури М.В. на тему “Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів” дає підстави вважати, що дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, і тому заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Рецензент – Андрухів Олег Ігорович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри відмітив, що у дисертаційному дослідженні Балагури М.В. на високому рівні проведений аналіз взаємозв'язку між рівнем правової культури громадян та ефективним функціонуванням демократичних інститутів, що дозволяє розглядати правову культуру не лише як пасивне відображення правової реальності, а й як динамічний фактор, який сприяє становленню та зміцненню демократичного правопорядку. Доведено, що високий рівень правової культури формує відповідальне громадянське суспільство, посилює соціальну довіру до державних інституцій та сприяє більш активній громадянській участі у процесах прийняття рішень. У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема, підкреслено, що основні виклики сьогодення пов'язані з забезпеченням прозорості судової системи, ефективною боротьбою з корупцією, гарантуванням захисту прав людини та дотриманням чесності виборчого процесу. Незважаючи на поступове наближення України до європейських стандартів, для успішної реалізації реформ потрібен системний і послідовний підхід. Такий підхід передбачає комплексне вирішення проблем, яке включає проєктивне планування, координацію дій на всіх рівнях управління та моніторинг результатів, що дозволяє забезпечити тривалий прогрес в інтеграційних процесах, а також стабільне впровадження реформ. Згідно нашого трактування, даний підхід вимагає гармонійного поєднання політичної волі, науково обґрунтованих рішень та ефективних механізмів контролю, що дозволяють досягти довготривалих і сталих результатів в умовах міжнародного співробітництва. З огляду на зазначене, робота може бути рекомендована для проведення її попередньої експертизи та подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді. Автор підкреслює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Представлені в роботі наукові положення, висновки та рекомендації повністю відповідають вимогам до такого виду досліджень. Їхня висока обґрунтованість і достовірність підтверджуються професійним вирішенням низки наукових завдань, що дозволило досягти поставленої мети, а також логічно структурованою схемою, в якій кожен наступний розділ або підрозділ органічно пов'язаний із попереднім та його доповнює. Додатковою гарантією якості роботи є використання широкої джерельної бази та наявність значної кількості наукових публікацій за напрямом дослідження. У цілому дисертація Балагури М.В. на тему “Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів” виконана на високому науковому рівні, є самостійним завершеним науковим дослідженням та відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії, і робота може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Жукевич І.В. відзначив, що дисертантом вперше удосконалено підхід, який виходить за межі традиційного розуміння

демократичних інститутів як суто нормативного феномену, зосереджуючи увагу на їхньому практичному функціонуванні у взаємодії з державою та громадянським суспільством. Дослідження виокремлює ключові правові механізми – регулярні вибори, громадський контроль, розподіл владних повноважень і децентралізацію – не лише як засоби підтримки правопорядку, а й як основні чинники забезпечення політичної стабільності. Такий підхід дає змогу глибше усвідомити процес трансформації демократичних норм із формальних декларацій у дієві управлінські інструменти, що набуває особливого значення в умовах сучасних глобальних викликів і змін політичного ландшафту. Наукове значення результатів дослідження, визначається конкретним внеском дисертанта у розв'язання актуального наукового завдання щодо обґрунтування підходу, що хоча демократичні системи прагнуть слугувати прикладом, реальна ефективність у вирішенні соціальних проблем часто недосяжна через багаторівневу систему управління та перешкоди у вигляді економічних і політичних факторів. Окрім цього, в роботі підкреслено, що навіть наявність демократичних інструментів, таких як плюралізм, громадянське суспільство та незалежні ЗМІ, не гарантують ефективного вирішення проблем, якщо існує низька політична культура та довіра до владних інституцій. Робота відповідає встановленим вимогам і заслуговує на позитивний висновок.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри Ходак С.М. наголосила на тому, що матеріали дисертації свідчать про те, що аспірант приділив достатньо уваги обґрунтуванню ролі правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів. Дисертація Балагури М.В. є цілком самостійним науковим дослідженням, яке за актуальністю, ступенем новизни й внеском у науку теорії держави та права та повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії. Як результат, робота може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді.

Узагальнюючи висловлені в процесі обговорення дисертації думки, головуєча фахового семінару, кандидат соціологічних наук, доцент, завідувачка кафедри Пташник О.І. наголосила на тому, що в дисертації сформульовано й обґрунтовано висновки та пропозиції, які можуть бути використані для подальших фундаментальних, теоретичних і прикладних досліджень, присвячених функціонуванню демократичних інститутів в Україні. Голова також підкреслила, що здобувач усунув і врахував всі зауваження та побажання, що були висловлені в дисертації під час попередніх обговорень роботи на кафедрі. Дисертація готова до захисту.

Присутні на засіданні науковці одногосно запропонували: визнати дисертацію Балагури М.В. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють розв'язанню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки теорії держави та права, і яка може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді.

Тому головуєча запропонувала схвалити такий позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Балагури Миколи Володимировича на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації Балагури М.В. обумовлена тим, що демократія в Україні виступає не просто як ідеологічний орієнтир, а як практична система, що потребує впровадження чітких, ефективних і дієвих інструментів для забезпечення правопорядку, дотримання законності та підтримки ключових принципів – верховенства права, справедливості та рівності. У цьому контексті правові механізми, зокрема виборча система, громадський контроль, розподіл владних повноважень і децентралізація, є надзвичайно важливими компонентами, що визначають якість демократії, ефективність державного управління та рівень участі громадян у прийнятті політичних рішень. Послідовне впровадження і вдосконалення цих механізмів сприятиме стабільності демократичних інститутів, зміцненню довіри населення до державних структур і створенню сприятливих умов для активного політичного та соціального розвитку.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня, полягає в тому, що в дисертації проведено аналіз основних тенденцій та протиріч у розвитку ролі правових механізмів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів сучасної української держави, з одночасним обґрунтуванням необхідності та можливості переходу України до нового етапу конституційної реформи.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень; найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:

– дисертантом розширено розуміння підходу до заохочувальних норм, який вбачає їх не тільки як механізм правового регулювання, але й як інструмент соціальної інтеграції та демократизації суспільства. Зокрема, акцент робиться на їхній ролі у децентралізації управління, що дозволяє більш ефективно враховувати потреби різних соціальних груп і сприяти рівному доступу до стимулів. Окрім того, пропонується розглядати заохочувальні норми як механізм реабілітації осіб, які допустили правові порушення, що забезпечує гуманізацію правової системи;

– автором обґрунтовано впровадження інтегрованої стратегії реформ, що базується на системному та послідовному підході, який передбачає чітке визначення довгострокових цілей і поетапне впровадження змін для досягнення синергії управлінських процесів у всіх сферах діяльності демократичних інститутів. По-перше, стратегічне планування, яке полягає у формуванні детального плану реформ з урахуванням міжнародного досвіду та встановленні ключових орієнтирів і проміжних етапів, що сприяють системності та узгодженості процесу. По-друге, створення і вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує процес реформ із забезпеченням високого рівня прозорості та підзвітності. По-третє, впровадження системи постійного

моніторингу та оцінки результатів, що дозволяє оперативно коригувати курс реформ;

– дисертантом акцентується взаємозв'язок між рівнем правової культури громадян та ефективним функціонуванням демократичних інститутів, що дозволяє розглядати правову культуру не лише як пасивне відображення правової реальності, а й як динамічний фактор, який сприяє становленню та зміцненню демократичного правопорядку;

– автором удосконалено підхід, який виходить за межі традиційного розуміння демократичних інститутів як суто нормативного феномену, зосереджуючи увагу на їхньому практичному функціонуванні у взаємодії з державою та громадянським суспільством. Дослідження виокремлює ключові правові механізми – регулярні вибори, громадський контроль, розподіл владних повноважень і децентралізацію – не лише як засоби підтримки правопорядку, а й як основні чинники забезпечення політичної стабільності. Такий підхід дає змогу глибше усвідомити процес трансформації демократичних норм із формальних декларацій у дієві управлінські інструменти, що набуває особливого значення в умовах сучасних глобальних викликів і змін політичного ландшафту;

– здобувачем удосконалено концепцію «правової соціалізації», яка полягає у комплексному поєднанні методів правового виховання, що базується на інтеграції когнітивних, поведінкових та емоційно-мотиваційних факторів;

– дисертантом удосконалено методологію аналізу механізмів правового регулювання, зосереджуючи увагу не лише на їхній нормативній природі, а й на практичних аспектах реалізації, що сприяють ефективному управлінню соціальними відносинами;

– автором запропоновано обґрунтування щодо підходу, що хоча демократичні системи прагнуть слугувати прикладом, реальна ефективність у вирішенні соціальних проблем часто недосяжна через багаторівневу систему управління та перешкоди у вигляді економічних і політичних факторів. Окрім цього, в роботі підкреслено, що навіть наявність демократичних інструментів, таких як плюралізм, громадянське суспільство та незалежні ЗМІ, не гарантують ефективного вирішення проблем, якщо існує низька політична культура та довіра до владних інституцій;

– здобувачем запропонований концепт щодо проблем прозорості діяльності органів державної влади, відсутності узгодженості в законодавчій базі та поширеності корупції. Дані фактори суттєво стримують ефективне впровадження заохочувальних норм. Результати дослідження показують, чому наявність чітко визначених стимулювальних механізмів часто не забезпечує очікуваного ефекту. Це вимагає не лише вдосконалення правових інструментів, але й глибокої трансформації системи управління та підвищення рівня правової культури для досягнення сталого розвитку демократичної держави.

Значення наукових результатів для теорії і практики та рекомендації щодо використання. Сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані для розробки нормативно-правових актів, удосконалення механізмів державного управління, підвищення рівня правової культури суспільства та впровадження більш прозорих і ефективних інструментів реалізації демократичних принципів. Крім того, результати

дослідження можуть стати основою для наукових дискусій, навчальних програм у сфері права та рекомендацій щодо вдосконалення правової політики держави. Матеріали дисертації використовуються в навчальному процесі Університету Короля Данила при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; в науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

- комплексним застосуванням набору методів наукового пізнання, який включає загальнонаукові та спеціально-юридичні підходи;
- аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;
- застосуванням знань суміжних наук (філософії, політології, логіки, соціології тощо);
- використанням норм чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;
- послідовністю та логікою викладення матеріалу, його аргументованістю;
- відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;
- рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Балагурою М.В. самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри права та публічного управління Університету Короля Данила, де було виконано дисертацію, а також оприлюднені на двох наукових конференціях, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 року).

Публікації. Основні положення та результати дисертації повно висвітлені в 6 наукових публікаціях, з яких 4 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, та 2 тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій. Публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Наукові результати в опублікованих наукових працях не повторюються. *Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:*

1. Балагура М. В. Еволюція демократичних інститутів у правовій системі: історичний контекст та сучасні тенденції. Держава та регіони. Серія: ПРАВО. 2024. № 3 (85). С. 195-199.
2. Балагура М. В. Основні виклики та проблеми правової політики у сфері розвитку демократичних інститутів. Право та державне управління. 2024. № 3. С. 195-200.
3. Балагура М. В. Ознаки та характеристики демократичних інститутів у правовій системі сучасної держави. Право і суспільство. 2024. № 5. С. 492-497.
4. Балагура М. В. Правові механізми захисту демократії у світі: досвід розвинених країн та можливості його імплементації в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 10. С. 622-624. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/147>
5. Балагура М. В. Роль правової культури та громадської обізнаності у функціонуванні демократичних інститутів. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18-19 вересня 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 40-41.
6. Балагура М. В. Ефективність заохочувальних норм права в демократичних процесах: проблеми, виклики та перспективи. Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16-17 квітня 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 43-46.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Предмет дослідження визначений у межах науки теорії держави та права.

Дисертація є самостійною, цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати й наукові положення, що характеризуються єдністю змісту, вирішують конкретне наукове завдання і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу.

Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідає встановленим вимогам.

Висновок:

1. Дисертація Балагури Миколи Володимировича на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для знань в галузі права, а також свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку та характеризуються єдністю змісту.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Балагури Миколи Володимировича на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

3. Допустити здобувача Балагуру Миколу Володимировича до проходження процедури його атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі

публічного захисту його наукових досягнень у формі підготовленої ним дисертації на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Голосували "за" – 12 присутніх на засіданні кафедри докторів і кандидатів юридичних наук.

Головуюча на засіданні –
завідувачка кафедри права та
публічного управління
Університету Короля Данила,
кандидат соціологічних наук, доцент

О.І. ПТАШНИК